

Korleis få ungdom og vaksne til å takle overgangane i opplæringsløpet slik at vi får dei ut i relevant arbeid?

Tidleg innsats!

90 % fullføring innan 2030

Vestland
fylkeskommune

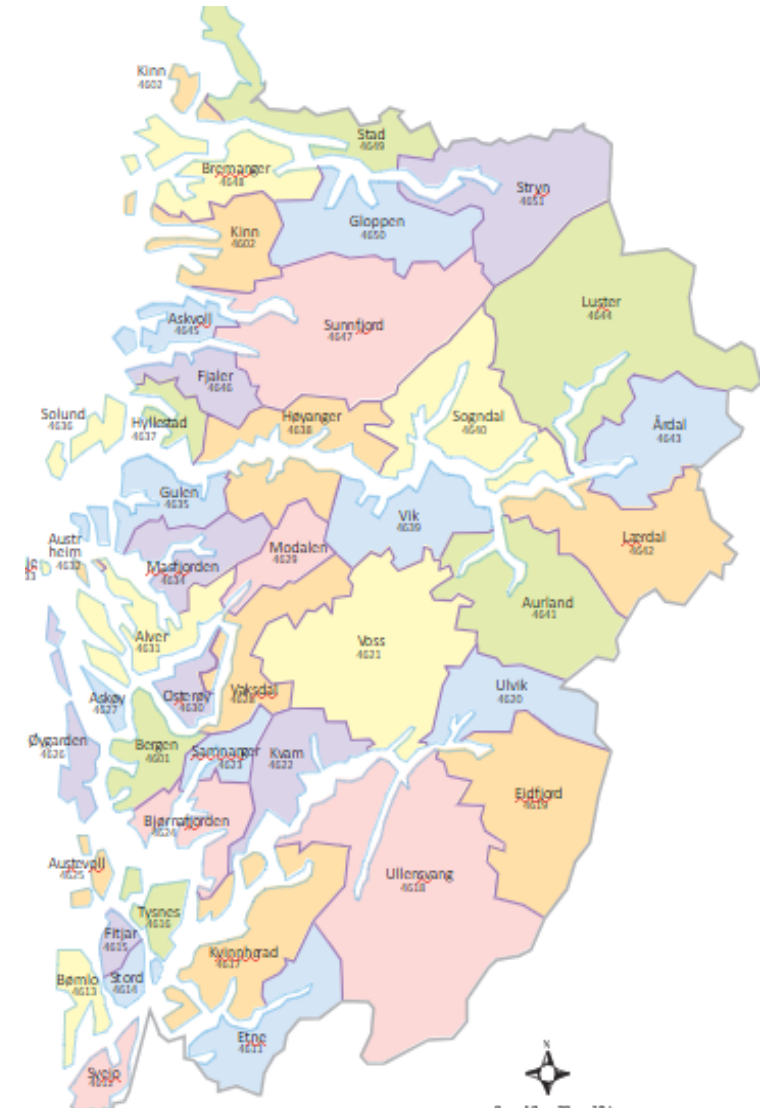
Sunnfjord
kommune

BERGEN
KOMMUNE

Utvikling av kommunedialog i Vestland

Område	Kommunar	Vidaregåande skular
Sogn	Vik, Sogndal; Aurland, Lærdal, Årdal og Luster	Sogndal og Årdal
Sunnfjord	Sunnfjord, Kinn sør og Høyanger	Førde, Flora og Høyanger
Hafs	Solund, Hyllestad; Askvoll, Fjaler, Gulen	Dale
Nordfjord	Stad, Stryn; Gloppen. Kinn nord, Bremanger	Eid, Stryn, Firda, Måløy
Nordhordland	Alver, Austrheim; Fedje; Masfjorden; Modalen, Osterøy og Gulen	Austrheim og Knarvik
Hardanger/ Voss	Voss; Ulvik, Eidfjord; Ullensvang, Kvam,	Odda, Voss yggs , Voss gymnas og Kvam
Sunnhordland	FOS-kommunane : Bømlo, Etne; Fitjar, Kvinnherad; Stord og Sveio	Bømlo; Fitjar, Stord, Kvinnherad
Midthordland	Bjørnafjorden, Tysnes, Samnanger, Vaksdal og Austevoll	Os, Fusa, Austevoll
Ytre Midthordland	Øygarden og Askøy	Sotra, Askøy
Bergen	Bergen	Slåtthaug, Årstad, Amalie Skram, Nordahl G, Langhaugen, Sandsli, Stend; Laksevåg og B katedralskule, Åsane, Fyllingsdalen, Tertnes

Overgangen ungdomsskule- vidaregåande opplæring

Overgangen ungdomsskule – vidaregåande opplæring

Ordinær overgang

Dei fleste elevar

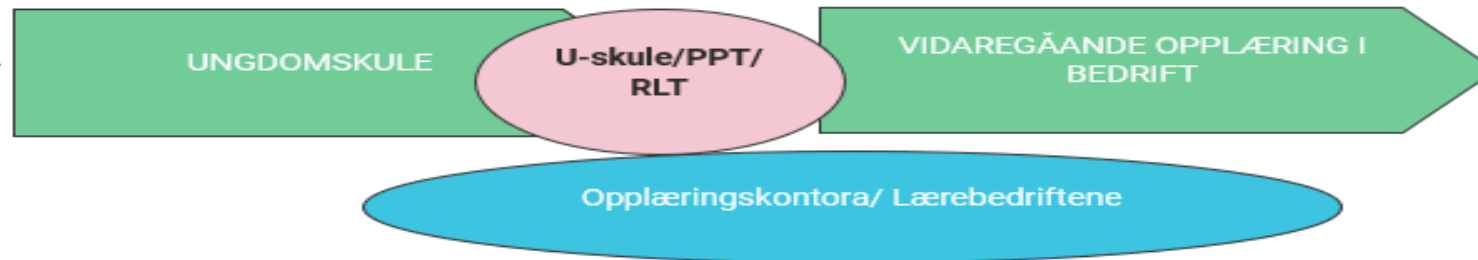
Overgang til vg1 av elevar med behov for tilpassingar/ tiltak

Stadig fleire elevar

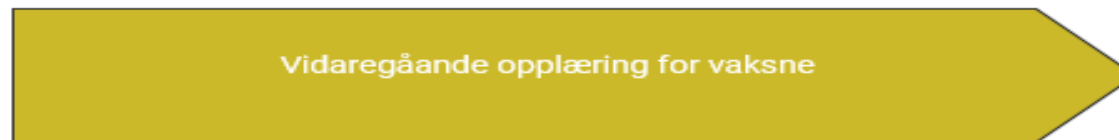

Overgang til utprøving i bedrift- alternativ opplæringsarena

Nokre få elevar

Utvida rett

Kva vil ny opplæringslov ha å seie for vår praksis?

- § 9-5 Overgangen frå grunnskule til vidaregåande opplæring
 - Fylkeskommunen skal sørge for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskulen til den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen om overgangen
 - Fylkeskommunen skal ha et opplæringstilbud i vidaregåande for elever som mangler faglige forutsetninger eller språklige forutsetninger, for å kunne delta i og bestå vidaregåande opplæring. Døme: Kombinasjonsklasser, innføringsklasser

gdrom utanfor arbeid og utdann

g kommune 15-29 år

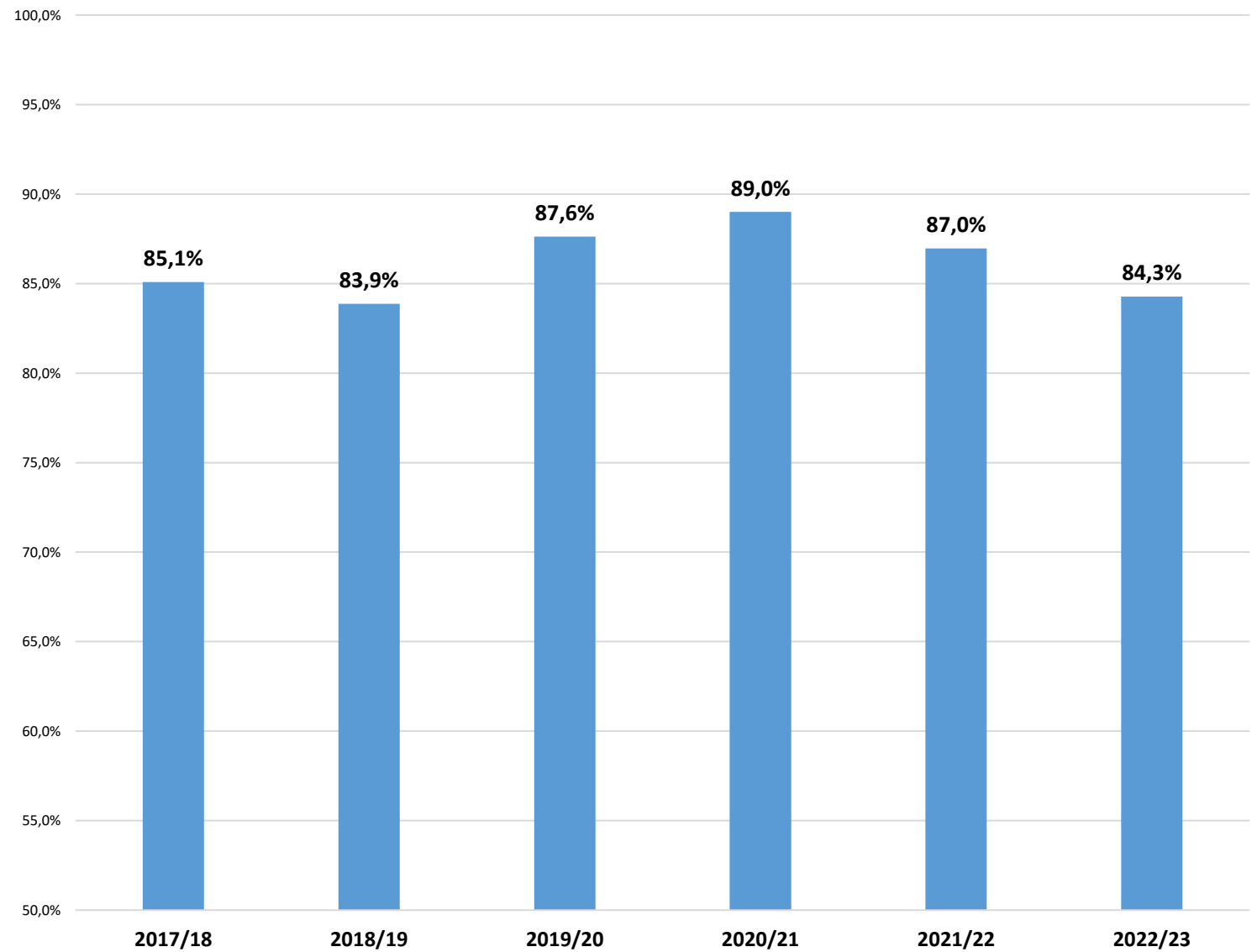
iland	7 274	Stord	155
er	284	Stryn	82
kvoll	16	Sunnfjord	143
køy	226	Sveio	35
riand	19	Tysnes	29
stevoll	30	Ullensvang	112
strheim	26	Ulvik	12
rigen	3 921	Vaksdal	21
smafjorden	232	Vik	19
smanger	19	Volda	166
mlo	83	Voss	145
ffjord	5	Øygarden	372
te	39	Årdal	24
dje	3	Totalt	7 274
jar	23		
iler	216		
oppen	65		
ilen	18		
llestad	11		
lyanger	26		
in	163		
am	58		
innherad	87		
ster	30		
erdal	19		
asfjorden	3		
odalen	6		
terøy	101		
mnanger	15		
ondal	119		
lund	3		
sd	93		

Tidleg innsats- ulike opplæringsarenaer?

Nosituasjon i
Vestland

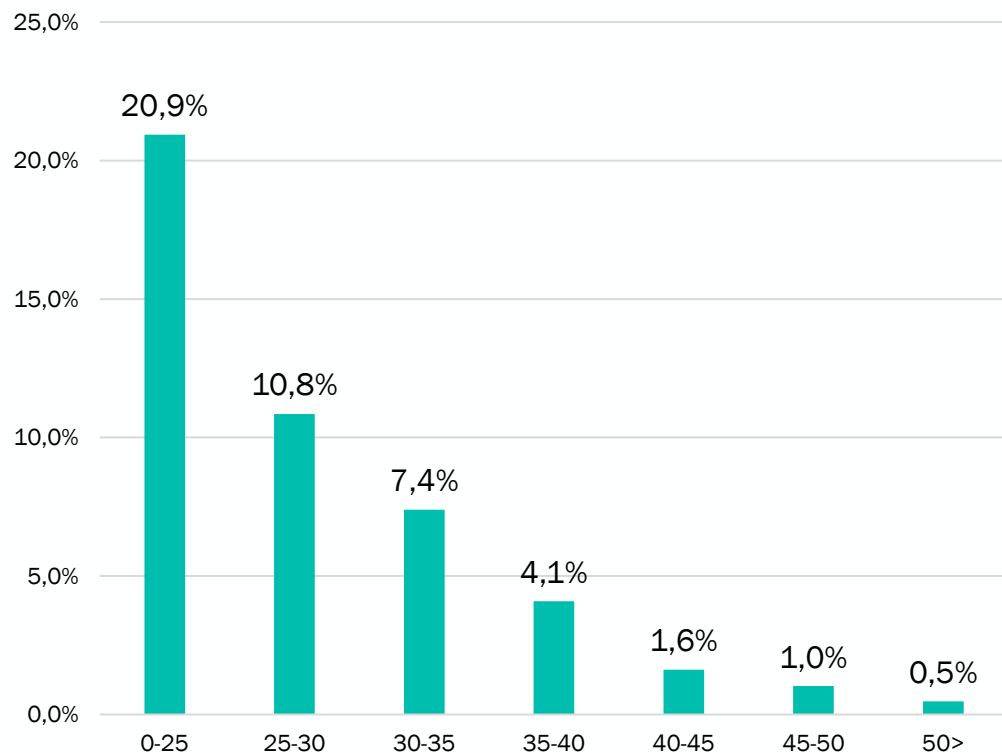
fullført og
bestått

Fullført og bestått, alle trinn

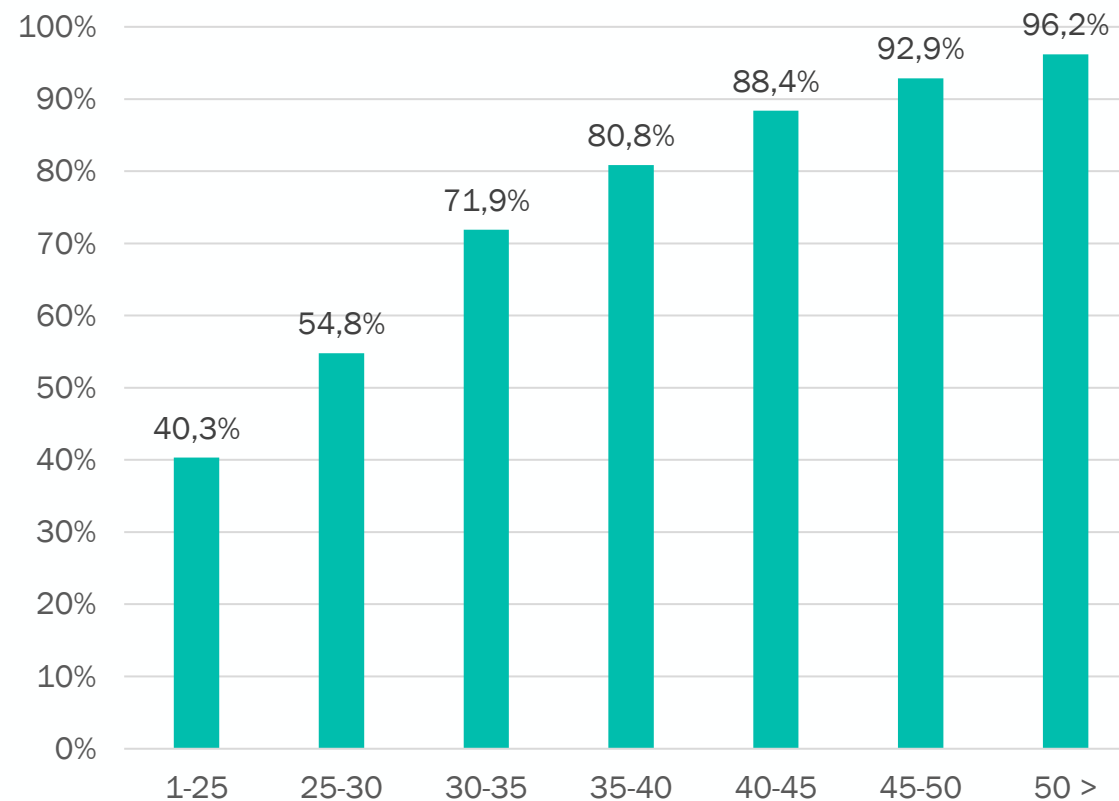

Kva har grunnskulepoeng å seie for fullføring?

Sluttarar ut frå grunnskulepoeng 2022/23

Fullført og bestått ut frå grunnskulepoeng

90 % fullføring innan 2030

Kombinasjon av fullføringsrett med tidleg innsats/samarbeid med lokalt næringsliv; NAV, kommune, skule og PPT

Relevant arbeid

Arbeidslivsfaget i ungdomsskulen

Trur snikring på ungdomsskulen gjer at færre elevar droppar ut

Elevane på Voss får sveise og snikre gjennom heile ungdomsskulen. Satsinga på praktiske fag gjer det lettare å velje studieretning og lågare fråfall, trur lærarar.

Færre droppar ut

Rektor Svein Inge Styve ved Voss vidaregåande skule trur arbeidslivsfaget har andre positive ringverknader.

Arbeidslivsfag er eit fag du har i staden for framandspråk eller språkleg fordjuping på ungdomsskulen.

– Færre elevar droppar ut frå Voss vidaregåande skule, fortel han.

Bergen ser til Voss

I Bergen er det over tusen ungdomsskuleelevar som har arbeidslivsfag. Det er auke samanlikna med tidlegare år.

– Men ingen av skulane samarbeider med vidaregåande skulane slik Voss gjer, fortel etatsdirektør Frode Nilsen i Bergen kommune.

Han seier at det er varierende korleis ungdomsskulane vel å organisere valfaget.

Etatsdirektør Frode Nilsen i Bergen kommune. FOTO: ALF SIMENSEN (ARKIV)

– Nokon tek utgangspunkt i eit fag på vidaregåande, til dømes restaurant- og matfag, og lagar eit praktisk opplegg rundt det.

Korleis kan kommune og fylkeskommune samarbeide om dette faget?

Fleksible og relevante opplæringsarenaer

- Auka læringsutbytte ved bruk av fleire fleksible og ulike relevante opplæringsarenaer

«svært bestått», seier

RYGGER OPP: Håkon Svoren, leiar i opplæringskontoret Byggopp Vestland, seier midten lærlingane hos Geir Grønnevik på summeren opp det mestet – Det har enorm respekt for han, og tiltill til han. Det var enorm pris den sjømannen dei har fått.

RYGGER OPP: Geir Grønnevik, leiar i opplæringskontoret Byggopp Vestland, seier midten lærlingane hos Geir Grønnevik på summeren opp det mestet – Det har enorm respekt for han, og tiltill til han. Det var enorm pris den sjømannen dei har fått.

RYGGER OPP: Sofien Skjær, leiar i opplæringskontoret Byggopp Vestland, seier midten lærlingane hos Geir Grønnevik på summeren opp det mestet – Det har enorm respekt for han, og tiltill til han. Det var enorm pris den sjømannen dei har fått.

Han foretrekker å vurdere individet. – Eg trer det med meg ut i arbeid, og ser kva dei er. Den ferskaste lærlingen hans er skulefink, men stod utan lærlingskontrakt. For hans henta Grønnevik, som tok han inn på intervju. – Eg stilte eit spørsmål: Korleis er du i praktisk arbeid. Svaret var botanisk avleg-
Tema som ber løftast
 Mange av dei som slår på skulen skil ut av systemet. Det har fått mykje dårlige tilbakemeldingar. I verste fall ender dei som uføre. – Når du har mislykkast lenge nok, føler du deg som ein tapar. Du geymer deg vekk. Ein må bygge det opp igjen. Det krev tid og tett oppfølging. Du kan ikkje berre hive dei i arbeid. Grønnevik har Mesta i ryggen. Det har økonomi til å ta eit slikt ansvar. Det er verre for små bedrifter. – Om stat og fylkeskommune hadde komme på bana med stipend eller ein form for bidrag, kunne ein trygt vopn igjen lang fleire ungdommar via meistring skjemte i praktisk arbeid. Det hadde AS Norge tent stort på.
Stafettspillet
 Sofien Skjær var med Grønnevik på jobb i fem år. Han var 12 år. Han tok lærevilla i Mesta. Då Grønnevik skulle skrivje lærlingskontrakt med 16 år gamle Kristoffer Brudtug gav han Skjær i beskjed. «No skal du vise han det og vise deg, og gi det tilbake til Kristoffer. Slik at han kan bli ein like god mann som du er». – Det gjer han med heile sitt hjerte, seier Grønnevik. For han, Lena er det er også ei oppgje som gjer Skjær i. Han prøver å følge den same oppskrifta. Å gi ansvar.
 – Eg ansvar, skrype det litt og la det prøve seg fram, under tett oppfølging. Ein må få høre til å velke seg i rolla. Sjølv tenker han tilbake på kva som fungerer for han. Lena er den same som Grønnevik si. Å sjå ungdom meiste og bli ting til. – Då blir og glad.

RYGGER OPP: Sofien Skjær, leiar i opplæringskontoret Byggopp Vestland, seier midten lærlingane hos Geir Grønnevik på summeren opp det mestet – Det har enorm respekt for han, og tiltill til han. Det var enorm pris den sjømannen dei har fått.

Når fagbrevet seier kjem tårene hos Geir Grønnevik

Geir Grønnevik har i fleire tiår teke på seg rolla som mentor for ungdom som slår på skulen, som vil ut i arbeidslivet.

ROY SANDE
roy.sande@firda.no
– Å ta i mot ungdommar som knapt meiner billett ditt, og korleis det utviklar seg til flotte arbeidsliv, det gir meg mykje glede, seier Geir Grønnevik. Som formann i Mesta så var avdeling i Førde har han dei siste to åra leia i mot ungdommar som slår på skulen, og prøvd å gi dei meiningfulle arbeidsdaga. Jo større utfordringar dei har, jo større blir glada når dei snur. – Og den får du dele med ungdommane og familie dei, seier han.

Grønnevik er ein hardbarka anleggsmann, men også sentimental. Klumpen i halsen kjem når han skal forklare korleis det følest når ein lærling står med fagbrev i handa. – Glad over sjå dei harkar er enorm. Det gir meg så mykje. Han kjemter meg igjen i den ikkje henge med på skulen. Han slår med konsentrasjon, og følede ikkje alltid med i sams.

Det tok han igjen ved at han var sosial, fink til å jobbe og god i det. Som fotballspelar kom han på kringlaget. Han fekk mange venner og hadde respekt i laggen. – Det var ikkje eit skulelys i årtande klasse på ungdomsskulen i Naustdal, i Grønnevik merke til at ein av dei nye elevane var plaga av ein del andre elevane. – Eg tok han under armane mine, og etter kvart fekk han fred.

Grønnevik tok han med på bading, kino og sosiale hendingar. Målet var å bygge opp sjølvtilliten hans. Det var det starta. Grønnevik fekk Grønnevik med seg til heimen. Han vaks opp med to foreldre som var stansende og hjelpsame mot andre. – De skulle ta vare på dei som ikkje hadde det bra. Det ligg i ryggen.

Når gristen kjem tilbake
 Bjørn Erdal var rådgjevar på sosialtjenestemottak, og Grønnevik hadde sett seg på gutten. – Geir er utrolig fink til å bygge opp ungdom. Han får folk til å trye sitt beste. Rammedøbet er no prøv-

Roger Edvartsen teke over, i same ande. Etter att Grønnevik byrja i jobb, ringde Erdal ein dag: «Kan du trekke deg å ta med ein elev som ikkje heilt passar inn?» Det ville han. Det koster ein smalt i tid og energi, men det har også ei oppside. Du får sjå ungdom velke gjennom meistring. – Slik det får den gristen kjem og glede. Du har tiltill dei noke positivt, som snur tankgangen og gir dei håp.

Mentor og rollemodell
 Håkon Svoren er leiar for Opplæringskontoret Byggopp Vestland i Førde-avdeling. Han har samarbeida med Grønnevik om mange lærlingsopp. – Det er kjempedyrt for oss å ha slike mentorer rollemodellar som Grønnevik. Mesta har nokre gode grunnhaldningar. Det tek vel i mot det som ikkje er AA, gir dei tiltill og satser på det.

Norman kontaktar Byggopp bedrifter for å få plassert ut lærlingar. Med Mesta og Grønnevik går dei ofte andre vegen. Geir fangar ofte opp folk på ungdomsskulen, og let dei få prøve seg i arbeid. Det er relasjonen mellom bedrift og lærling på plass, og så koplar Grønnevik på opplæringskontoret. – Det er ganske utvalgt at det går den vegen. Det vil styrkar når vi kjem i kontakt med desse lærlingane, er at dei har fått mykje tiltill og ansvar, og sit igjen med ein enorm respekt og tiltill til Grønnevik.

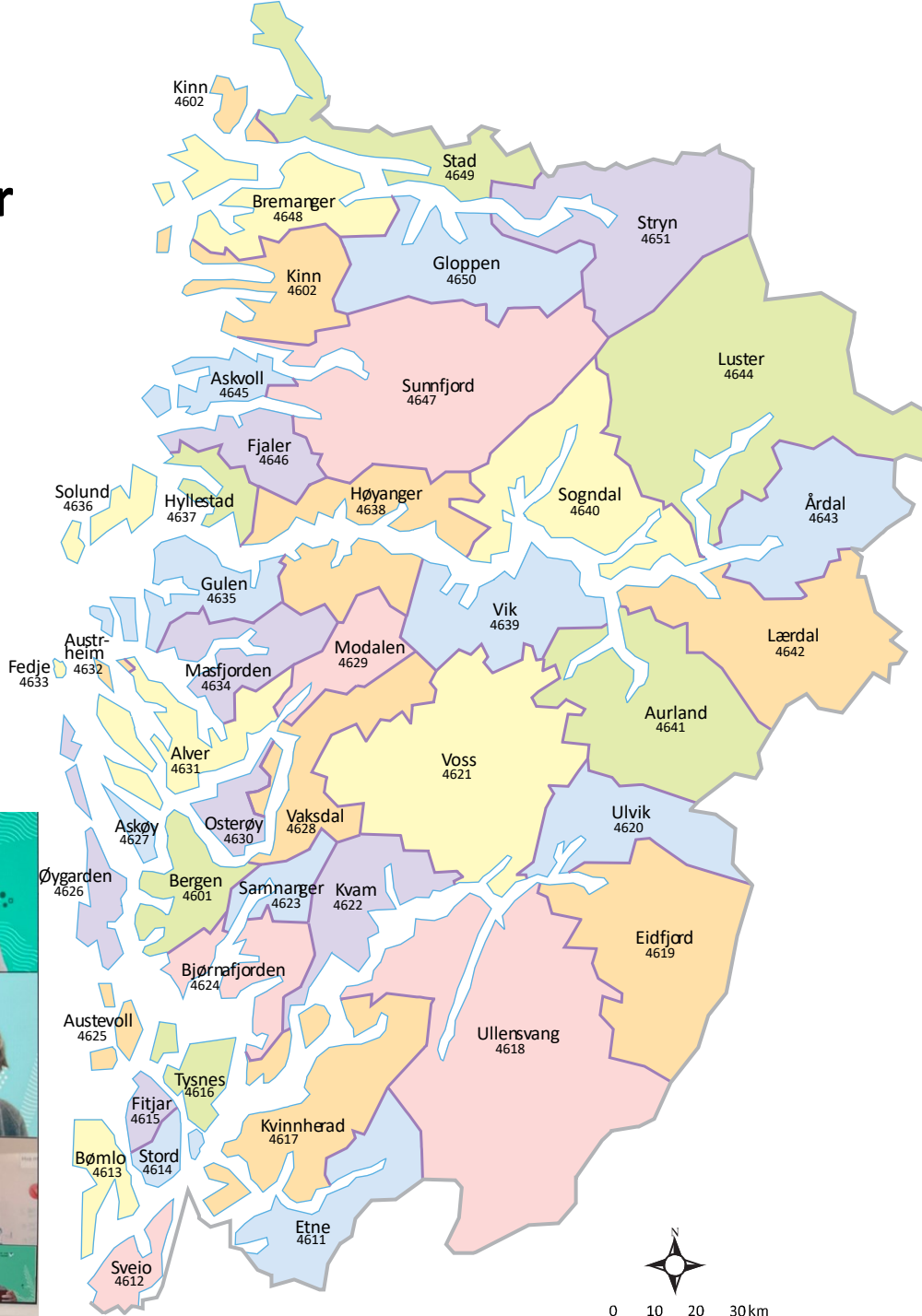
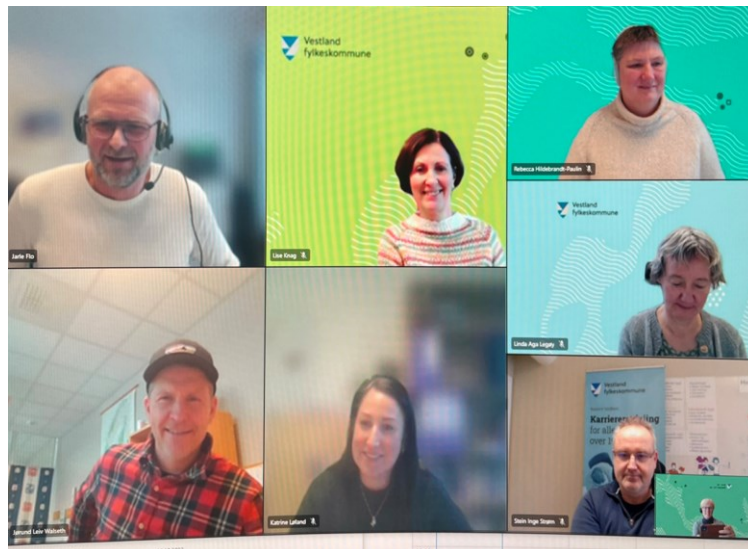
Tydlege beskjedar og disiplin
 Sinele karaktarane var skuleleiar i Gravdal Skole og oppveksler. Han fekk ein maskinfarar i skuleklassen. – Det var ein maskinfarar som fekk opp folk, gjennom meistring. Ofte har sjølvtilliten fått ein knekk på veggen. På ein reisevåk kontaktar Grønnevik ein lokal entreprenør, for å legge inn ein handgarn. Han ville byrje å bygge, og bli anleggsmann. Det ville han, utan å vere så veldig gira. Det første spørsmålet var: «Om og tek fagbrev, kan og gå vidare til gravenakkis etterpå?» Han fekk instruksjon, fort i Dei skilte leirekontrakt.

Grønnevik fekk han tett opp. På jobben i 1922 kom gutten bort og slo fast: «Eg skal bli den beste tilrette til hant. Orda har han i bakhodet. Den ferske fagbrev va vart teken til svært bestilt. – Det krev at du meistrer alt. Det er utrolig imponerende. Klumpen i halsen er tilbake. Når lærlingane lykkast, slår Grønnevik med sterke kjensler. – Eg prøt då han fekk karakteren. Det er så knallhardt å gresje det. Det er stort. **Du må sjå individet**
 Grønnevik heng seg ikkje opp på karakterar når han skal tilrette.

Kompetansenettverk for karriere

3-årig prosjekt:

- Likeverdige tiltak i Vestland
- Kvalitetsrammeverket
- Nettverksarbeid

Deltakarar i kompetansenettverket:

- Linda Aga Legøy- Bømlo vgs
- Katrine Løland- Sandsli vgs
- Jørund Walset- Firda vgs
- Jarle Flo- Sogndal vgs
- Stein Inge Strøm- Karriere Vestland
- Lise Knag - Rettleiingstenesta Bergen sør
- Leiarrepresentant –Rebekka H Paulin- Bømlo vgs

Skulefråvær

Korleis jobbar vi med skulefråvær i Sunnfjord Kommune?

Korleis får vi desse elevane over i vidaregåande skule på ein måte som aukar sjansen for gjennomføring?

Bakgrunn for fråværsprosjektet

- Auke i talet elevar med alvorleg skulefråvær
- Systematisk krevjande
- Varierande i kva grad oppfølginga er god nok

Konsekvensar for

-eiga helse

-familieliv

-fritid

-vidare skulegang

Oppleving av manglande systematikk, fagleg kompetanse og samordning mellom einingar

Kva og korleis

Resultat- og effektmål

- Reduksjon i antal elevar med alvorleg fråvær - færre elevar utviklar alvorleg fråvær i ungdomsskulen
- Skulane melder at dei har tilgang på kompetanse og får lettare oversikt – samarbeidet skule, PPT, BUP og Helsestasjon fungerer saumlaust
- Unge og føresette opplever større rom for medverknad og betre heilskapleg oppfølging - færre opplever redusert livskvalitet

Så langt:

- Auka trivsel og kvardagsmeistring
- Tilsette treng betre system/anna organisering, mykje systemiske barrierer
- Kompetanseheving på fråværsproblematikk, enkelte områder peikar seg ut med stort førebyggjande potensiale.

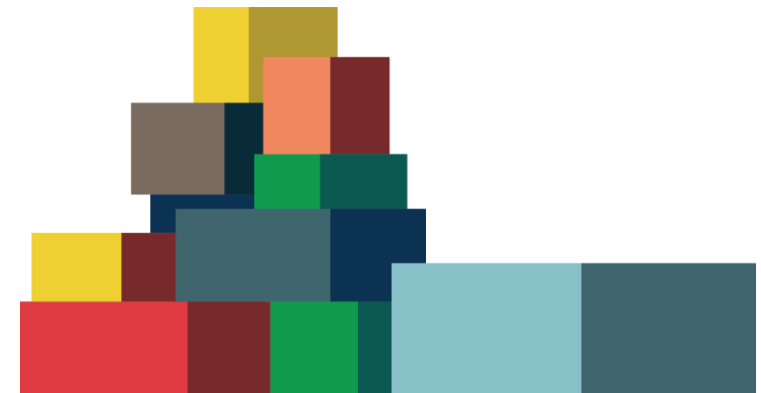
AOA – Alternativ OpplæringsArena

- Fleire elevar har behov for mindre teoritung skule med meir praktisk retta undervisning.
- Manglande meistring og motivasjon kan gje seg utslag i mellom anna skulefråvær
- Tettare og meir langvarig oppfølging vil gje større moglegheit for å klare grunnskule, gje ein god overgang til vidaregåande, og slik sikre både meistring og og fullføring av vidaregåande utdanning.

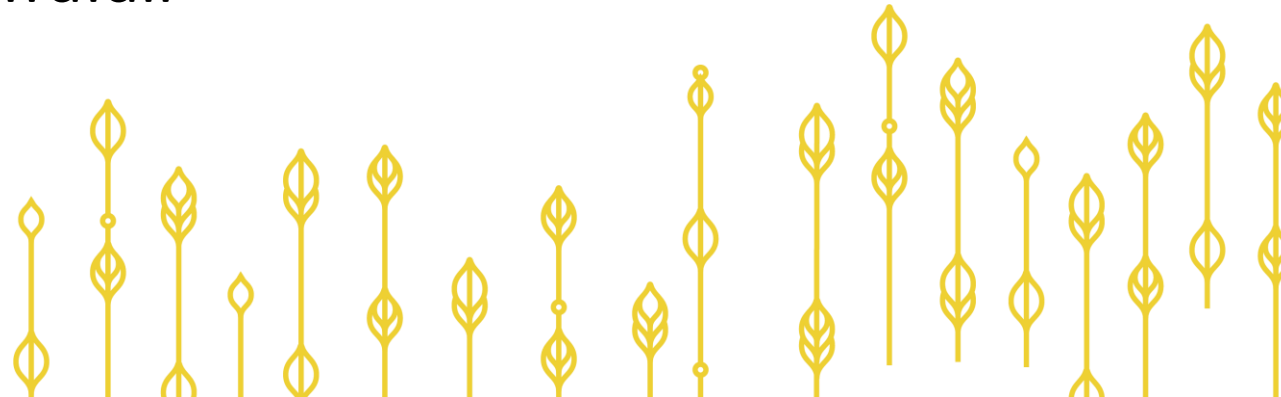
I botnen:

- Godt forankra både i kommunen og fylkeskommunen
- Klåre rammer og avtaler knytt til ansvarsfordeling og oppgåver.
- Ikkje eit tilbod til elevar med store adferdsvanskar eller spesialpedagogisk behov for 1:1

Konkrete resultatmål:

- Elevar får eit praktisk retta tilbod knytt opp mot programfag i vidaregåande opplæring
- Elevar som har behov for slik tilrettelegging kjem inn i eit system allereie frå 9.klasse
- Mindre feilval og fråfall

Praktisk:

- Tett samarbeid med PPT
- Spisskompetanse frå PPT, kommunen og fylkeskommunen når det gjeld TPO, spespedtiltak, læreplanarbeid og oppfølging er inne på kvar elev
- Elevena får individuell oppfølging for å sikre vurderingsgrunnlag for alle fag i grunnskulen
- Kontaktlærer sikrar samarbeidet mellom eleven sine faglærarar i grunnskulen og lærarane på vgs.
- Vidaregåande har ansvar for innhald i opplæringa og at det er forankra evt. i eleven sin IOP. Vidaregåande har ansvar for rekruttering av lærarar og vikarar, samt undervegsvurdering og sluttvurdering av eleven i programfag.

..framhald praktisk:

- Omfang: i startfasen ei gruppe (maks antal elevar pr. gruppe er 6), fleire grupper oppretta om nok søkarar.
- Avgrensing: elevar på 9. og 10. trinn, 8. etter særskilt vurdering
- Gjennomføring: elevane er SK sitt ansvar, det skal føreligge sakkunnig uttale eller deltaking innafor forskrift om fag- og timefordeling. Kontaktlærer har alt ansvar for å følgje opp og halde dialog med vgs.

- så langt:

-positivt:

Elevane møter på skulen, vgs-lærarar melder om god innsats og lærevillige ungdommar, elevane opplever meistring, PPT og læreplanressurs får større spelrom for alternative løysingar.

-negativt:

Samhandlingsarena fungerer ikkje optimalt, skuldast i all hovudsak tekniske ting. Utfordrande å finne gode løysingar i enkeltfag grunna timetal, og det er ressurskrevjande for faglærarane i grunnskulen.

Bergen kommune

Ka vil **DU** bli?

BERGEN
KOMMUNE

Ka vil DU bli?

Utdanningsvalg-Fagdag i bedrift-Utprøving i videregående skole

Faget skal bidra til at eleven skal :

- bli i stand til å ta gode utdannings-og yrkesvalg*
- utvikle trygg identitet*
- kunne ta valg ut fra egne interesser og forutsetninger*
- få kunnskap om muligheter og krav i utdanningssystemet og i arbeidslivet*
- utvikle kompetanse i å håndtere overganger og bidra til deltakelse og skape forståelse for sammenhenger mellom utdanning og jobbmuligheter*
- utforske karrieremuligheter basert på likeverd og likestilling*

[\(Fagets relevans og sentrale verdier - Læreplan for utdanningsvalg på ungdomstrinnet \(UTV01-03\) | udir.no\)](#)

Ka vil DU bli?

Sentral funksjon - skoleeier - Bergen kommune

- Samarbeidspartnere
 - Bedrifter, opplæringskontor; Yrkeslabyrinten, videregående skoler, Vestland fylkeskommune, universitet i Bergen, Ungt entreprenørskap, VilVite, osv.
- Tilbudet gjelder alle skoler og alle elever
 - 24 skoler med ungdomstrinn
 - 5 byområder
- Hovedaktiviteter
 - Fagdag i bedrift, 9. trinn
 - 3000 elever deltar årlig. 40.000 elever deltatt
 - Utprøving på videregående skole, 10. trinn
 - 3000 elever deltar årlig

Ka vil DU bli?

Bakgrunn for samarbeidsordningen:

- Aase Bergmann
- K&H
- «Den virkelige verden»
- Bydel-alle bydelene

Ka vil DU bli?

Hvorfor skal skolen samarbeide med eksterne aktører?

Utdanningsvalg

Kompetanse i å treffe karrierevalg som er basert på elevenes ønsker og forutsetninger

Karrierkompetanse

Hvorfor mennesker velger på en bestemt måte eller havner i de utdanninger og posisjoner i arbeidslivet som de gjør, og hvilke mekanismer -i -eller utenfor individet som påvirker dette.

Utbytte av informasjon

Ikke mulig å få utbytte av yrkesinformasjon eller skrive fremtidsmål om karriere, uten selvinnsikt og aktiviteter som avdekker interesser, talenter og verdier.

Egen erfaring

Enorm styrke, svært effektiv måte å lære om yrker og utdanning. Informasjon er annenhånds
Ungdomsarbeidsmarkedet som forvitret.

Ka vil DU bli?

Informasjon

Om yrket, utdanningsveier,
jobbmuligheter, foretrukne
personlige egenskaper

Demonstrasjon

Fagfolk utfører arbeidsoppgaver
karakteristiske for yrket
Forklarer hva de gjør

Utprøving

Elevene får selv prøve faglige øvelser
tilpasset alder og forkunnskaper
Største delen av dagen

Versus; arbeidsuke, bedriftsbesøk

Ka vil DU bli?

Kjønn, kultur, og klasse

Konkrete oppgaver - teoretiske yrker

HMS, aldersgrense, taushetsplikt

Ka vil DU bli?

Elevenes rolle, ansvar og utbytte

- Setter seg inn i hvilke program de kan søke på
- Prioriterer sine ønsker og begrunner førstevalget
- Deltar aktivt og får egen erfaring med å prøve et yrke
- Blir bevisst på egne interesser og evner
- Får økt kunnskap om utdanningsmuligheter og yrker

Skolenes rolle, ansvar og utbytte

- Tar seg av det pedagogiske arbeidet på skolen
- Legger Fagdag i bedrift inn i undervisningen i faget Utdanningsvalg
- Får dekket mål i lærerplanen
- Forberedelse, informasjon og søknad
- Lar elevene presentere for medelever i etterkant- refleksjon

Bedriftenes rolle, ansvar og utbytte

- Fokus på det faglige opplegget
 - relevante og konkrete arbeidsoppgaver
- Verksteder, studioer og laboratorier
- profesjonelt utsyr
- veiledning av fagfolk
- Får selv presentere sin egen bransje for en utvalgt gruppe elever
- Får kontakt med ungdommer som ønsker å lære mer om deres fag

Ka vil DU bli?

Erfaring har vist oss

- Ulikt syn på undervisning utenfor skolen
- Utdanning hos lærere
- Ulikt behov for rekruttering
- Unge elever
- Ulike kulturer

Bedriftene:

Tenker at rekruttering er en langsiktig prosess

Anser Fagdag i bedrift som ett av sine bidrag til fellesskapet

Ønsker å møte ungdom i ung alder, for å kunne være delaktig i starten på elevenes bevisstgjøringsprosess

Forutsetter at elevene er engasjert når de kommer

Forutsetter at noen utenfor bedriftene organiserer - på en helhetlig måte

Ka vil DU bli?

Utprøving videregående skole:

- 3000 elever hvert år
- Videregående skolene i Bergen kommune
- En dag hver elev i november
- Åpne dager i januar/februar
- Organiseres sentralt gjennom et samarbeid mellom kommunen og fylket
- Alle utdanningsprogram representert

Ka vil DU bli?

DET ER DEN DRAUMEN

Det er den draumen me ber på
at noko vedunderleg skal skje,
at det må skje — at tidi skal opna seg,
at hjarta skal opna seg,
at dører skal opna seg,
at berget skal opna seg,
at kjeldor skal springa —
at draumen skal opna seg,
at me ei morgonstund skal glida inn
på ein våg me ikkje har visst um.

Olav H. Hauge (1908-1994)

